Zo spreken wij/zij dat uit

In Nederland dragen vrouwen soms een bikíni, Vlaamse vrouwen halen bij strandweer hun bíkini uit de kast. Het is een kwestie van accenten leggen.

RIK SCHUTZ

Talloos zijn de woorden waarin de klemtoon in noord en zuid niet op dezelfde lettergreep ligt. In de volgende woorden ligt de klemtoon in Nederland altijd op de eerste letter:greep, terwijl de lettergreep met de vetgedrukte klinker in België vaker de klemtoon krijgt: acc**u**, arch**i**pel, asb**e**st, asf**a**lt, div**a**n, platf**o**rm, rob**o**t, tapt**oe**; en voornamen als Rach**e**l, Agn**e**s, Arth**u**r en Marc**e**l.

En in dit rijtje geldt het omgekeerde: in België ligt de klemtoon (ook) op de eerste, in Nederland op de vetgedrukte lettergreep: bik**i**ni, bod**e**ga, boerenk**oo**l, dyn**a**mo, haged**i**s, hazew**i**nd, hob**o**, isl**a**m, Mon**a**co, Roodk**a**pje, sal**a**mi.

Vooral bij woorden uit andere talen vallen uitspraakverschillen tussen Vlamingen en Nederlanders op. Engelse leenwoorden klinken in België vaker zoals ze eruitzien; in Nederland blijft de uitspraak dichter bij de oorspronkelijke. In het volgende rijtje hoor je in Nederland de letter a als [e] van bed en in België als de [a] van bad: handicap, kidnappen, pamper, planning, relaxen, scrabbelen, snack, tanker, tram. Het lijstje kan moeiteloos worden uitgebreid.

In het lijstje hieronder voorbeelden van grotere uitspraakverschillen.

uitspraak NL uitspraak VL

cacao: [kaakou] [kaakaaoo]
chloor: [gloor] [kloor]
comfort: [komfoor] [komfort]
flirt: [flërt] [flirt]
gel: [dzjel] [zjel]
jerrycan:[dzjerrieken] [zjerriekan]
magazine: [meGəzin] [maagaazienə]
Orpheus: [orfuis] [orfeejus]
Sandwich: [sentwitsj] [santwisj]
Teakhout: [tiekhout] [teekhout]
Therapeut: [teeraapuit] [teeraapeut]
Trainer: [treenər] [treinər]
Yoghurt: [joggərt] [joegoert]

Aan de manier waarop Vlamingen Franse woorden uitspreken, kun je horen dat het Frans voor hen dichtbij is. Er zijn bijvoorbeeld Vlamingen die het Engelse woord rails zelfs als [rajs] uitspreken. Een Vlaming noemt het sap van een uitgeperste sinaasappel doorgaans fruitsap en als het in het Frans moet, heet het jus d'orange. Het Nederlandse [sjuudəransj] komt hem niet over de lippen.

Het tennistoernooi bij Parijs heet in België [roolañ Gaaroo]; Nederlanders verhollandsen de achternaam tot [Garros]. Maar in andere gevallen klinken Franse woorden in België onverwacht Nederlands, terwijl je in Nederland (min of meer) de Franse uitspraak hoort:

uitspraak NL uitspraak VL

dossier: [dosjee] [dossier]
vanille: [vaaniejə] [vannillə]
record: [rəkoor] [rəkort]

In één geval heeft het uitspraakverschil tussen Vlaanderen en Nederland een spellingverschil opgeleverd. Het woord maïs heeft in Vlaanderen twee lettergrepen, het Nederlandse mais maar één.

Tot slot een curiosum. De naam van de Duitse dictator uit de vorige eeuw klinkt in Nederland als [hietlər], in België als [hitlər].

In de uitspraakweergave geven we de klinker van het woord 'de' (de stomme e) weer met [ə] en de hoofdletter G staat voor de eerste klank van het woord goulasj.

Aan de manier waarop Vlamingen Franse woorden uitspreken, kun je horen dat het Frans voor hen dichtbij is

Twee woorden, één betekenis

Vlamingen hebben voor veel dingen andere woorden. Of andersom.

VLAAMS	NEDERLANDS
ambetanterik	lastpost
bediende	ambtenaar
bestemmeling	geadresseerde
botten	laarzen
broodje smos	broodje gezond
bureau	kantoor
cinema	bioscoop
confituur	jam
dampkap	afzuigkap
fier	trots
frietkot	patatkraam
frisco	ijsje
gemengd gehakt	half-om-half
genster	vonk
griezelig	eng
hesp	ham
inhaken	ophangen (telefoon)
jeannette	nicht (homo)
jobstudent	werkstudent
kinesitherapie	fysiotherapie
kloklezen	klokkijken
kot	studentenkamer
look	knoflook
luster	kroonluchter
marcelleke	hemd/singlet
meiklokjes	lelietjes-van-dalen
miserie	ellende, narigheid, misère
microgolf	magnetron
nagel	spijker
nonkel	oom
omhaling	collecte
onthaalouder	gastouder
pijpajuin	bosui
plastron	stropdas
plattekaas	kwark
plooien	vouwen
praline	bonbon
prijskamp	wedstrijd
rap	vlug
rondpunt	rotonde
schepen	wethouder
schuif	lade
sojacheuten	taugé
solden	sale, uitverkoop
speculoos	speculaas
terug	opnieuw, weer
verbeteren	corrigeren
verticaal klasseren	in het ronde archief opbergen
vijs	schroef
voorkamerfibrillatie	boezemfibrillatie
vuilbak	prullenbak, vuilnisbak
wenen	huilen
wijsheidstand	verstandskies
witloof	witlof
zoo	dierentuin

In Nederland onbekend

het vriest stenen uit de grond
dat zijn vijgen na Pasen
iemand op de rooster leggen
iets in een nieuw kleedje steken
in panne vallen
(met) een zware voet hebben/rijden
te dom om te helpen donderen
het niet onder de markt hebben
van het zevende knoopsgat
zonder verpinken
nog andere katten te geselen hebben
dat hangt met haken en ogen aan elkaar
met een baksteen in de maag geboren zijn/worden
aan hetzelfde zeel trekken
de pannen van het dak spelen
iemand aan de klap houden
iemand de duivel aandoen
tussen pot en pint
dat kost stukken van mensen
dat trekt op geen kloten
de hoofdvogel afschieten
een vogel voor de kat zijn
er met de grove borstel doorgaan
geen klop doen
het hangt mijn voeten uit
het staat nog niet op punt
het zal er stuiven
iemand liggen hebben
iets in vraag stellen
iets op punt stellen
in het sukkelstraatje zitten
je kat sturen
je laten doen
komaf maken met iets
kom(t) dat tegen
met een ei zitten
op beide/twee oren mogen slapen
op rust
op tijd en stond
opgezet spel
overschot van gelijk hebben
tussen de soep en de patatten
van je hart een steen maken
zijn frank valt
een kamer van drie op vier
het potje gedekt houden
van krommenaas gebaren
een voorschoot groot
ei zo na
iets aan je been hebben
de duimen leggen voor iemand
groen lachen
het laken naar je toe trekken/halen
tot spijt van wie het benijdt
iemand in de/'t zak zetten
in zeven haasten
niet aan zijn proefstuk zijn
niet meer weten van welk hout pijlen te maken
op de lappen gaan
van geen tel zijn
zwarte sneeuw gezien hebben
ergens je broek aan vegen
bij iemand in de bovenste schuif liggen
dat is een ander paar mouwen
dat is zever in pakjes/pakskes
de boeken neerleggen
een boontje hebben voor iemand of iets
een kruis mogen maken over iets
Engels/Frans met haar op
ergens geen zaken mee hebben
ermee weg zijn
ervanonder muizen
iemand onder zijn voeten geven
iemand op zijn honger laten
iemand van haar noch pluim(en) kennen
iemand wandelen sturen
in nauwe schoentjes
in slechte papieren zitten
klinkt het niet, dan botst het
laat het niet aan je hart komen
met iemands voeten spelen
met zijn klikken en klakken
niet opgezet zijn met iets
op iemands kap zitten
op zijn kin mogen kloppen
uit zijn krammen schieten
van naaldje tot draadje
van zijn neus/oren maken
als een gieter zo fier

In Vlaanderen onbekend

een eitje
geen onvertogen woord
nu zijn de rapen gaar
er zit een draadje los bij hem
geef mijn portie maar aan Fikkie
dat is niet mijn pakkie-an
hou je waffel
iets op je klompen aanvoelen
dag meneer de koekepeer!
een lekker luchtje
ga toch fietsen!
daar lusten de honden geen brood van
de beer is los
ik zeg maar zo, ik zeg maar niks
op een houtje moeten bijten
over je nek gaan
spreek je moerstaal
wie voor een dubbeltje geboren is, wordt nooit een kwartje
de eerste klap is een daalder waard
door de bank genomen
iemand op de hak nemen
iets met iemand te verhapstukken hebben
van de hoed en de rand weten
zo zout heb ik het nog nooit gegeten
in de versukkeling raken
je een rolberoerte schrikken/lachen
dat zal je bezuren
door elkaar husselen
een kind kan de was doen
iets aan iemand overdoen (voor een zacht prijsje)
een haartje betoeterd
er met je pet niet bij kunnen
op je mieter krijgen
praten als Brugman
spijt hebben als haren op je hoofd
beren op de weg zien
commandeer je hondje en blaf zelf!
dat viel me rauw op het dak
een aardige grijpstuiver
een bakkie doen
iemand iets nadragen
je handen mogen dichtknijpen
op een droogje zitten
mitsen en maren
geen cent te makken hebben
het wordt een latertje
twee geloven op één kussen, daar slaapt de duivel tussen
wat in het vat zit, verzuurt niet
geen puf hebben
goed in de slappe was zitten

INTERVIEW

JAN RAES,
directeur
Concertgebouworkest
Amsterdam

© ps

'Ik ga geen harde g gebruiken'

Directeur van het Amsterdamse Concertgebouworkest Jan Raes hoort het 'meer dan honderd keer per jaar', dat Nederlanders zo graag Vlaams horen praten. 'Ik ben het beu dat te horen, maar je kan het een ander niet kwalijk nemen dat hij dat graag hoort. Het is ook zachter. Zelf hoor ik van mijn persoonlijk assistente dat ik directer en strakker ben gaan praten, maar ik ga geen harde g gebruiken. Ik kan het wel, om mijn kinderen aan het lachen te krijgen, maar in het openbaar doe ik het niet. Dan hoor ik dat ik niet mezelf ben. Wel vermijd ik automatisch zo veel mogelijk Vlaamse uitdrukkingen. Dat is efficienter.' (Maarten Dessing)